

Dr hab. Dariusz Fuchs prof. UKSW
Katedra Prawa Cywilnego i Prawa Prywatnego
Międzynarodowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego
W Warszawie

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Patryka Piątkowskiego pt. *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego w Polsce*, napisanej pod opieką naukową dr hab. Moniki Wałachowskiej, prof. UMK
oraz dr Michała P. Ziemiaka na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

W związku z powierzeniem mi uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu funkcji recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Patryka Piątkowskiego pt. *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego w Polsce*, napisanej pod opieką naukową dr hab. Moniki Wałachowskiej, prof. UMK oraz dr Michała P. Ziemiaka na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu jako promotora pomocniczego, przedstawiam niniejszym recenzję tejże rozprawy:

1. Wybór i sposób ujęcia tematu rozprawy doktorskiej.

Przedmiotem przedstawionej przez Doktoranta rozprawy jest *Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego w Polsce*. Tak sformułowany tytuł pracy nie nasuwa zastrzeżeń w kontekście jej zawartości.

Przykładem takiego podejścia jest przedstawiona w rozprawie analiza kluczowych zagadnień odnoszących się do ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej na tle regulacji kolejowego prawa przewozowego i próba tychże zdefiniowania, co w dalszej kolejności

pozwoili Doktorantowi ocenić, stan prawny ubezpieczeń kolejowych w Polsce i zagranicą, a w konsekwencji: przedstawienie stosownych wniosków *de lege ferenda*,

Sam dobór tematu rozprawy uznać należy za wyjątkowo udany. Pomimo istotnego praktycznego znaczenia, różnorodności rozwiązań przyjmowanych w opracowaniach teoretycznych co do problematyki ubezpieczeń kolejowych jak i też zagadnień odnoszących się do odpowiedzialności cywilnej tegoż przewoźnika oraz dużego zainteresowania ze strony przedstawicieli (zwłaszcza obcej) doktryny, problematyka taka, nie doczekała się dotychczas samodzielnego, monograficznego opracowania w polskiej literaturze przedmiotu. Recenzowana rozprawa aspiruje do wypełnienia tej luki.

2. Metodologia rozprawy.

Założenia metodologiczne recenzowanej rozprawy zostały przedstawione w ramach wprowadzenia. Rozwiązanie takie ocenić należy pozytywnie. Pozwala ono zorientować się co do perspektywy postrzegania przez Doktoranta problematyki będącej tematem rozprawy oraz nadaje logiczny sens przyjętemu porządkowi rozważań.

Metodologiczna strona recenzowanej rozprawy nie nasuwa zastrzeżeń. Doktorant wychodzi z trafnego w mojej ocenie założenia, że prawidłowe przedstawienie problematyki ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przewoźnika, wymaga również uwzględnienia problematyki odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego, a to wszystko powinno być poprzedzone ogólnym wprowadzeniem do tematyki. Jedynie takie całościowe ujęcie pozwala dostrzec pełne spektrum problemów towarzyszących ocenie zagadnień ubezpieczenia OC przewoźnika kolejowego na tle stosunków o prywatnoprawnych, a to z kolei pozwala na podjęcie próby kwalifikacji przez pryzmat cech konstytutywnych tego stosunku prawnego, także z uwzględnieniem problematyki prawnomiędzynarodowej. Założenie to znajduje swoje odzwierciedlenie w konstrukcji recenzowanej rozprawy oraz jej merytorycznej zawartości. Z tego względu należy zaaprobować przyjętą metodologię w rozprawie doktorskiej, gdyż pozwala ona dla przeprowadzonej analizy i wywiedzionych wniosków wykorzystać pełnię interdyscyplinarnego podejścia do kwestii ubezpieczenia OC przewoźnika kolejowego, a nie tylko koncentrować się, co jest domeną większości dostępnych publikacji na temat, na spektrum wynikającym z prawa ubezpieczeniowego (prywatnego i

publicznego). Albo też - w alternatywnie spotykanym ujęciu - majoryzacja zagadnień prawa przewozowego kosztem ubezpieczeń. Zresztą słusznie Autor założył i konsekwentnie w pracy przeprowadził analizę w oparciu zasadniczo o regulację prywatnoprawną.

Szkoda jedynie, że w większym jeszcze zakresie Autor nie wykorzystał metody prawnoprawnawczej celem wskazania, jak w innych porządkach prawnych te zagadnienia są regulowane, w zakresie, który nie wynika z prawa konwencyjnego. Takie uzupełnienie wywodów miałyby korzystny wpływ na perspektywę oceny tego zagadnienia według prawa polskiego, aczkolwiek rozważania Autora już poczynione dają możliwość wyciągnięcia stosownych wniosków, co zresztą Doktorant czyni przede wszystkim w końcowej partii rozprawy doktorskiej. Można tę uwagę traktować jako do rozważenia pod kątem publikacji pracy doktorskiej, jeżeli Autor, do czego recenzent zacęca, podjąłby starania.

3. Konstrukcja rozprawy

Konstrukcja recenzowanej rozprawy jest zasadniczo prawidłowa, chociaż w niektórych punktach jej systematyka może nasuwać wątpliwości.

Recenzowana rozprawa doktorska składa się z spisu treści, wykazu skrótów, wprowadzenia, czterech rozdziałów merytorycznych i bibliografii wraz z załącznikiem.

W treści wprowadzenia Doktorant przedstawia znaczenie obranego problemu badawczego, wskazuje przyczyny, dla których podjął się jego opracowania, określa oraz omawia założenia metodologiczne, na których oparł analizę zagadnień wchodzących w zakres tematu pracy, co także jest kontynuowane w rozdziale I.

Rozdział I (*Przewozy kolejowe w Polsce i na świecie Uwagi wprowadzające*) został podzielony na pięć kolejnych podrozdziałów. Autor koncentruje się problematyce genezy rynku usług kolejowych w Polsce oraz systematyką podstaw prawnych tegoż funkcjonowania. Na podkreślenie zasługuje, sygnalizowana już powyżej, interdyscyplinarność pracy, chociażby ze względu na fakt wykorzystania przez Doktoranta danych statystycznych (por. treść podrozdziału 5).

Z kolei Rozdział II został zawiera rozważania pt: *Przesłanki i zakres odpowiedzialności przewoźnika kolejowego wobec osób trzecich*, gdzie dokonano kompleksowej analizy ryzyk występujących po stronie przewoźnika kolejowego, wraz z omowieniem prawa konwencyjnego, także w świetle orzecznictwa sądowego. Rozważania kończą się prezentacją

tematyki ubezpieczeń transgranicznych, co stanowi także o oryginalnym podejściu do tematyki przez Autora i wznaga pozytywną ocenę pracy przez recenzenta.

W rozdziale III. pt. *Węzłowe zagadnienia dotyczące ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego* Doktorant wskazuje na najistotniejsze instytucje i rozwiązania ubezpieczeń kolejowych OC, słusznie zwracając uwagę na problematykę sumy gwarancyjnej (bo Autor czyni z tego zagadnienia również kluczowy wątek rozważań teoretycznych w swej pracy), a także: co znów świadczy o oryginalnym podejściu do tematu i wycuciu problemów praktyki ubezpieczeniowej przez Autora: regresu ubezpieczeniowego, wyciągając na koniec stosowne wnioski.

Rozdział IV. *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego w Polsce i zagranicą* zawiera prezentację odpowiednich porządków prawnych (Wielka Brytania, Niemcy oraz Czechy) z dokonaną ich własną, krytyczną oceną i stanowi zarazem empiryczny składnik rozprawy doktorskiej.

Należy podkreślić, że Doktorant starał się, także wnioski własne zawrzeć odpowiednio w treści poszczególnych rozdziałów rozprawy doktorskiej.

Jak zasygnalizowałem na wstępie, przyjęta konstrukcja recenzowanej rozprawy, mimo zasadniczo pozytywnej oceny, skłania do poczynienia kilku uwag.

Otóż po pierwsze: zważywszy na merytoryczną zawartość rozdziału I., w kontekście ewentualnej przyszłej publikacji pracy warto rozważyć wprowadzenie jednolitego tytułu, bez dodatkowej tytulatury: *Uwagi wprowadzające*. Tym samym należałoby zastanowić się, czy obecny schemat nie prowadzi do niepotrzebnych powtórzeń, szczególnie przez wzgląd na odrębne ujęcie problematyki ryzyk kolejowych, co mogłoby także znajdować się w rozdziale I.

Po drugie: wątpliwości może nasuwać kwestia tytulatury rozdziału II w kontekście treści i tytułu podrozdziału 2.2, gdzie w obu przypadkach Autor odnosi się do pojęcia osob trzecich, a bardziej może stosownie byłoby zatytułować rozdział II odnosząc się wprost do terminu odpowiedzialności cywilnej przewoźnika.

4. Ocena merytoryczna.

Wartość merytoryczną recenzowanej rozprawy doktorskiej należy ocenić pozytywnie. Doktorant podjął się przedstawienia niełatwej i bardzo aktualnej zarówno z teoretycznego jak i praktycznego punktu widzenia zagadnienia kwalifikacji ubezpieczenia OC przewoźnika

kolejowego przez pryzmat zasad jego odpowiedzialności cywilnej *per toto*. przez pryzmat utworu według regulacji prawa autorskiego i z zadania tego wywiązał się zasadniczo prawidłowo.

Pozytywnie ocenić należy rozpoczęcie merytorycznych rozważań pracy od przedstawienia stanu prawnego, zresztą skomplikowanego, z uwzględnieniem trychotomicznego podziału na prawodawstwo międzynarodowe, unijne (co akurat w kontekście dalszych rozważań Autora należy zaaprobować) i krajowe. Słusznie, jak wyżej już w recenzji podkreślono, Doktorant nie ograniczył się do analizy aktów przewozowego prawa krajowego ale także, zgodnie z holistyczną koncepcją prawa ubezpieczeniowego i narzucającą się konsekwencją metodologii stosownej regulacji prawa unijnego, sięgnął też po rozwiązania prawnomiędzynarodowe. Słusznie podkreślił Doktorant rangę Prawa konwencyjnego, szczególnie prowadząc takie rozważania w rozdziale II. Należy w tym miejscu zaaprobować natomiast sięgnięcie do dorobku nauk pozaprawnych, jak np. ekonomii czy marketingu oraz badań statystycznych, przy czym konkluzje w tym zakresie, mogła być poparta w szerszym zakresie argumentami z bogatej literatury z tego zakresu. Szczególnie tak, gdzie Doktorant odnosi się do pojęcia usługi, czy to : przewozowej, czy też: ubezpieczeniowej. Podobnie odwołanie się do usługi jako kategorii ekonomicznej byłoby łatwiejsze przy analizie dostępnej literatury polskojęzycznej nt. (np. B. Nowotarska - Romaniak). Wypada postulować, aby przy ewentualnej publikacji pogłębić analizę i przemyśleć wnioski wysuwane przez Doktoranta w tym zakresie. Także wskazane byłoby sięgnięcie w szerszym zakresie do dorobku Prof. L. Ogiegło nt. pojęcia usługi w prawie prywatnym.

Można także, w razie opracowania tekstu na potrzeby ewentualnej publikacji postulować w szerszym zakresie odniesienie się do problematyki interesu ubezpieczeniowego przez pryzmat art. 821 kc., z uwzględnieniem dostępnej literatury przedmiotu n.t. (S. Byczko). Na aprobatę zasługuje posłużenie się przez Doktoranta konsekwentnie w pracy przykładami z praktyki ubezpieczeniowej. W tym miejscu można natomiast postulować, że w razie, gdyby Autor zdecydował się na publikację, to niewątpliwie należałoby wzbogacić przykłady w tym zakresie.

Słusznie Autor zwrócił uwagę na kluczowe funkcje ubezpieczenia OC, zarówno dla charakterystyki pojęcia, jak i też kwalifikacji umowy ubezpieczenia (rozdział III.1). Analogicznie z aprobatą wypada odnieść się do rozważań odnoszących się do pojęcia kolejowego ryzyka ubezpieczeniowego, jako istotnego dla kwalifikacji takiego charakteru produktu ubezpieczeniowego. Można jedynie dodać, że w tym aspekcie bardziej intensywnie należałoby odnieść się do regulacji ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej.

Pozytywnie z kolei wypada odnieść się do prezentacji porównania ubezpieczenia OC kolejowego z innymi rodzajami ubezpieczeń OC w transporcie lądowym (rozdział. III.8). Wypada jedynie w tym miejscu wyrazić żal, że nie uwzględniono w zauważalnym dla recenzenta zakresie projektu PEICL w rozważaniach pracy doktorskiej, mimo ich dostępnego *on line* tłumaczenia na języka polski, czy tłumaczenia zasadniczej partii projektu, który ukazał się drukiem (vide: Rozprawy Ubezpieczeniowe).

Cennym elementem pracy, zdaniem recenzenta, są rozważania poświęcone ubezpieczeniom transgranicznym, gdzie autor zarówno zauważa problemy prawa kolizyjnego jak i też jurysdykcji, co należy przyjąć z aprobatą, gdyż wnioski w tym zakresie nowatorsko wzbogacają pracę doktorską.

Zdaniem Recenzenta najistotniejszy w pracy jest także rozdział IV i to z dwóch zasadniczych powodów. Po pierwsze, w pierwszym jego podrozdziale Doktorant udanie stara się nakreślić w ujęciu prawoporównawczym istotne dla przewozów kolejowych rynki ubezpieczeń OC, a mianowicie: brytyjski, niemiecki i czeski, co, jak powyżej już podkreślono w przyszłości, w razie chęci publikacji, dobrze byłoby wzbogacić jeszcze o inne przykłady, np. rynek francuski, czy też amerykański. Przede wszystkim jednak w czwartym podrozdziale Doktorant dokonuje kluczowej dla swej pracy kwalifikacji i oceny stanu regulacji obowiązkowego ubezpieczenia OC kolejowego, co w dalszej konsekwencji powoduje sformułowanie wniosków *de lege ferenda*, które (w szczególności co do braku czytelności sum gwarancyjnych w obecnym stanie prawnym) należy zdaniem recenzenta w całości wdobyć.

Na podkreślenie zasługuje tutaj dojrzałość i uniwersalność argumentacji przywołanej na uzasadnienie zaprezentowanego stanowiska, poświęconego materii, która dotychczas stanowiła przedmiot jedynie nielicznych wypowiedzi w polskiej literaturze przedmiotu.

Podobnie pozytywnie należy odnieść się do wieloaspektowej analizy Doktoranta relacji pomiędzy wątkiem odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego, a ramami konstytutywnymi jego ubezpieczenia. Rraz jeszcze na zakończenie należy pozytywnie odnieść się do kompleksowej analizy prawa konwencyjnego, a także: kolizyjnego.

Z tych względów dostrzegam wagę przedstawionych przez Doktoranta argumentów, przemawiających na rzecz punktu widzenia zaprezentowanego w rozprawie.

Podsumowując, w aspekcie merytorycznym pozytywnie oceniam wartość recenzowanej rozprawy ze wskazaniem na nieliczne uwagi krytyczne, które jednak nie

niweczą pozytywną ocenę recenzowanej rozprawy doktorskiej. Doktorant dostrzegł i szeroko omówił wszystkie istotne kwestie, odwołując się do prawa konwencyjnego oraz wypowiedzi przedstawicieli doktryny, nie bojąc się prezentować własnego, dobrze umotywowanego stanowiska. W oparciu o zaprezentowane w rozprawie badania (materia normatywna, poglądy doktryny oraz analiza relewantnych orzeczeń sądowych) Autor sformułował precyzyjne wnioski, z którymi na ogół należy się zgodzić i które znajdują silne oparcie w przedstawionych na ich uzasadnienie argumentach.

5. Ocena formalnej strony rozprawy doktorskiej.

Recenzowana rozprawa doktorska zasługuje na pozytywną ocenę także pod względem formalnym. Tekst został napisany starannym, wolnym od błędów, precyzyjnym językiem, a sposób jego redakcji nie nasuwa zastrzeżeń. Doktorant prawidłowo posługuje się terminologią prawniczą. Wszystkie elementy konstrukcyjne recenzowanej rozprawy zasadniczo opracowane zostały z formalnego punktu widzenia prawidłowo.

Wstęp określa metodologię oraz przedmiot zawartych w rozprawie rozważań, które zostały szczegółowo przedstawione w rozdziałach merytorycznych pracy.

Bibliografia nie budzi zastrzeżeń. Treść przypisów świadczy o tym, że z literaturą tą Doktorant gruntownie się zapoznał i wykorzystał ją w prowadzonych przez siebie badaniach.

Na podkreślenie zasługuje staranność w opracowaniu wykazu skrótów.

6. Konkluzja oceny rozprawy doktorskiej.

Po zapoznaniu się z rozprawą doktorską mgr Patryka Piątkowskiego pt. *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej przewoźnika kolejowego w Polsce*, napisanej pod opieką naukową dr hab. Moniki Wałachowskiej, prof. UMK oraz dr Michała P. Ziemiaka, jako promotora pomocniczego, stwierdzam, że stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dziedzinie nauk społecznych w zakresie nauk prawnych, a także umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Pozwala to stwierdzić, że recenzowana rozprawa spełnia wszystkie wymogi określone prawem. Tym samym może ona stanowić

podstawę do prowadzenia dalszych czynności w przewodzie doktorskim, w tym do nadania stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk społecznych w zakresie nauk prawnych. W związku z powyższym rekomenduję przyjęcie rozprawy i dopuszczenie mgr Patryka Piątkowskiego do publicznej obrony rozprawy doktorskiej.

Dr hab. Dariusz Fuchs prof. UKSW

